

TIMBRUL POȘTAL – ROSTURI ISTORICE

Caius LĂZĂRESCU¹

caius.lazarescu@yahoo.com

Résumé. Toute invention ne saurait être validée que par ce qu'elle produit, autrement dit, par la validité même de ses effets. Le timbre-poste (ou timbre postal) répond à toutes les exigences de validation aux niveaux théorique, juridique, financier et surtout, pratique. Du point de vue théorique, cette invention a mené au développement de toute une littérature de spécialité et, du point de vue pratique, elle a provoqué une véritable révolution des services postaux, ce qui a produit la plus grande réforme mondiale, administrative et juridique. Le besoin de communication a été depuis toujours et reste encore une nécessité humaine primordiale, ce qui a obligé les gens à trouver des moyens de communication fiables, valables tant au niveau local et national qu'au niveau mondial aussi. Le timbre postal répond à cette nécessité; il a résisté dans le temps, depuis sa mise en circulation, le 6 Mai 1640 par Rowland Hill, jusqu'à nos jours. Et il sera utile tant qu'il y aura des boîtes aux lettres placées dans les rues. La communication écrite, garantie par le timbre-poste, a engendré aussi une véritable législation postale concernant le timbre postal et ses effets. Le timbre-poste a été valable dans la période où les fournisseurs de services postaux jouissaient du statut de monopole; sa validité se maintient de nos jours encore, quand les services postaux ont été libéralisés et qu'ils fonctionnent au cadre du marché postal.

Mots clés: timbre-poste, cachets postaux, réseau postal, réforme postale.

Rezumat. O invenție este validată de ceea ce produce și de valabilitatea efectelor sale; timbrul poștal răspunde la toate cerințele impuse de validare atât în plan teoretic, juridic, financiar cât și, mai ales, în plan practic. Din punct de vedere teoretic, această invenție a dezvoltat o întreagă literatură de specialitate, iar din punct de vedere practic, a revoluționat serviciile poștale producând cea mai mare reformă poștală mondială, administrativă și juridică. Nevoia de comunicare a fost și rămâne o necesitate umană primordială, ceea ce a condus la găsirea de mijloace de comunicare fiabile, valabile atât la nivel local, național, cât și mondial; timbrul poștal a răspuns la această necesitate, drept pentru care a rezistat de la punerea lui în circulație, la 6 mai 1840 de către Rowland Hill, și până în prezent, și va fi util atât timp cât există cutii poștale stradale. Comunicarea scrisă, garantată de timbrul poștal, a generat și o veritabilă legislație poștală care a avut în vedere timbrul poștal și efectele lui. Timbrul poștal a fost valabil în perioada când furnizorii de servicii poștale aveau statutul de monopol, continuând și în prezent, după ce serviciile poștale au fost liberalizate, funcționând în cadrul pieței poștale.

Cuvinte-cheie: timbru poștal, ștampile poștale, rețea poștală, reformă poștală

Cuprins

1. Introducere
2. Importanța economică a timbrului poștal
3. Istoria taxelor poștale
 - 3.1. Perioada prefilatelică a ștampilelor
 - 3.2. Perioada filatelică – timbrul poștal
 - 3.3. Timbre poștale uzuale
4. Emiterea timbrului poștal în Moldova
 - 4.1. Primele evidențe contabile ale primului timbru poștal din Moldova
 - 4.2. Timbrul poștal - baza dezvoltării serviciilor de poștă și telecomunicații
5. Timbre ocazionale – filatelice

¹ Lector univ. dr., Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, expert la Poșta Română.

- 5.1. Tipărirea timbrelor filatelice
- 5.2. Mecanotelia
- 6. Cuponul Răspuns Internațional
- 7. Concluzii
- Bibliografie

1. Introducere

Timbrul este un ”imprimat de dimensiuni mici, emis de stat sau de o instituție special autorizată, care se lipește pe acte oficiale sau scrisori, și care reprezintă un impozit sau o taxă; taxa reprezintă valoarea unui timbru și este plătită direct unei administrații publice”². În serviciile poștale, timbrele sunt tipărite de către administrațiile poștale; inițial se poate spune că a fost folosit ”timbru sec”, adică imaginea imprimată în relief sau în tuș prin ștampilele poștale.

În telecomunicații, s-au înregistrat multe invenții care au permis transmiterea rapidă a mesajelor. În sectorul poștal, marea invenție o reprezintă timbrul poștal care a revoluționat acest sector și a permis dezvoltarea lui la nivel mondial. Inițial, timbrul poștal a fost adoptat de către marile orașe ale lumii care aveau organizate poște locale. În America, Boston și New York adoptă timbrul în anul 1842; ele sunt urmate de alte mari orașe, provincii și țări. Astfel, în Elveția, în anul 1843, cantoanele Geneva și Zürich, iar în 1845, cantonul Baselland adoptă timbrul poștal. La fel procedează, în același an, și poșta orășenească din Petersburg. În anul 1843 Brazilia, în anul 1847 SUA, Mauritius și Trinidad pentru vasul Lady McLeod, care efectua transporturi de poștă în lungul coastelor insulelor. În următorii ani, adoptarea timbrului poștal este realizată și de alte entități statale, provinciale sau orășenești, după cum urmează:

- în anul 1849, îl adoptă Bavaria, Belgia și Franța;
- în anul 1850, îl adoptă Elveția, Spania, Austria, Saxonia, Prusia, Schleswig-Holstein și Hanovra;
- în anul 1851, Danemarca, Sardinia, Baden-Württemberg și Canada;
- în anul 1852, Olanda, Modena, Parma, Brunswick, Luxemburg, Oldenburg, Statul Papal.

Aderarea a continuat în următorii ani și în restul statelor lumii, fiind încheiată în anul 1871 de către Japonia³.

Inițial, sectorul poștal asigură comunicarea personală și instituțională, iar apoi și comunicarea comercială. Dezvoltarea sectorului de comunicații a reprezentat o preocupare permanentă a omului în descoperirea de noi mijloace de comunicare, atât în domeniul poștal cât și în cel de telecomunicații.

Dezvoltarea sectorului poștal, în toată istoria lui, a depins de finanțarea acestuia, care a fost asigurată prin autofinanțare. Pentru o autofinanțare sigură și permanentă trebuia ca, odată cu organizarea serviciului de poștă, să fie organizat și sistemul de taxare, astfel încât taxele rezultate din serviciile furnizate să acopere costul serviciului și să permită realizarea unui profit, care să asigure dezvoltarea. De asemenea, trebuia să fie asigurată încasarea și contabilizarea taxelor.

Primul canal de comunicare a fost reprezentat de poștă și telecomunicații; aceste două activități au fost organizate în două rețele: (1) rețeaua poștală prin care *se transportau mesajele* și (2) rețeaua de telecomunicații prin care *se transmiteau mesajele* în toate mediile sociale și economice. Poșta, prin satisfacerea nevoii de comunicare, începe să ocupe un loc important atât din punct de vedere social⁴ cât și economic⁵.

² <https://dexonline.ro/definitie/timbru>.

³ O. Gross și K. Gryzewski, *Incursiune în lumea timbrelor*, Editura Albatros, București, 1983, pp. 32-33.

⁴ Constantin N. Minescu, *Istoria poștelor române*, Imprimeria statului, București, 1916, p. 3: „Poșta modernă este una din instituțiile cele mai democratice. În această calitate ea servește interese de cel mai înalt ordin, cum ar fi: afacerile de Stat; interesele marilor comercianți și industriași ca și pe ale celor mai umili negustori; interesele orășenilor, ca și pe ale

Rețeaua de telecomunicații, sau rețeaua de transmitere, este o rețea predominant fizică, organizată pe infrastructură proprie, respectiv: cabluri de telecomunicații, centrale telefonice, relee, etc. Această infrastructură proprie a permis și dezvoltarea mai rapidă a sistemului de telecomunicații. Rețeaua poștală este predominant o rețea umană și se dezvoltă pe rețele naționale de comunicații, respectiv cele terestre (rutiere și feroviare), aeriene și navale. În consecință, dezvoltându-se pe rețele naționale, extinderea rețelei poștale a depins de rețelele de comunicații.

Serviciile poștale și de telecomunicații, în toată existența lor, s-au autofinanțat exceptând perioadele de război, când ele beneficiau de alocații de la stat, în funcție de necesități. La început au fost considerate instituții strategice ale statului și au funcționat sub statut de monopol, iar în prezent, odată cu liberalizarea lor, funcționează ca agenți economici în cadrul pieței poștale. În ambele situații, serviciile poștale au desfășurat o activitate comercială, respectiv de vânzare a serviciilor, funcționând sub stricta respectare a legilor poștale specifice cât și a legislației economice și financiare.

Această invenție a timbrului poștal este cea mai longevivă și a avut meritul de a declanșa cea mai mare reformă poștală mondială de la punerea sa în circulație, respectiv la 6 mai 1840; până astăzi, timbrul este folosit în aceleași scop: pentru francarea scrisorilor. Pe lângă valoarea de francare a corespondenței, timbrul are și o valoare filatelică care este nelimitată în timp, colecțiile filatelice rămânând în patrimoniul național peste veacuri.

2. Importanța economică a timbrului poștal

Omul, în căutările sale pentru satisfacerea nevoii de comunicare, a urmărit să comunice cât mai repede și la distanță cât mai mare; astfel își organizează *primul canal de comunicare – poșta*.

Poșta, fiind primul canal de comunicare din istoria omenirii, se diversifică în decursul timpului și asigură dezvoltarea altor canale în funcție de noile mijloace de comunicare inventate. Așa apar și se dezvoltă canalele de comunicare prin transmitere a mesajului; cronologia apariției noilor mijloace de comunicare erau explicate în vechea siglă PTTR (Poștă – Telegraf – Telefon – Radio).

Transmiterea mesajelor între expeditor și destinatar putea avea loc doar după ce acestea erau prezentate și distribuite printr-o unitate poștală; așa au apărut servicii de specialitate respectiv *serviciile poștale*, care s-au specializat și diversificat tot mai mult în transportul trimerilor poștale contra cost, prin încasarea unei taxe care, din punct de vedere economic, însemna vânzarea lor.

Transportul mesajelor poștale se realizează prin rețeaua poștală formată din mijloace de transport, puncte de acces și persoane, unde principala problemă era încasarea taxelor poștale care se achitau la prezentarea trimerii. Această taxă includea cheltuielile cu: prezentarea, prelucrarea, transportul și, în final, cu distribuirea trimerilor poștale.

Rețeaua poștală trebuie să fie bine organizată atât în ceea ce privește traseele pe care trebuie să le parcurgă trimerii, cât și punctele de acces care asigură prelucrarea lor; aceasta se subordona unei rețele administrative care are rol de supraveghere și ajustare în funcție de circumstanțe, cum ar fi noi căi de comunicații, mijloace de transport moderne, rapide și economice, etc.

Singurul mijloc de încasare a taxelor poștale pentru obiectele de corespondență și care a permis dezvoltarea serviciilor s-a dovedit a fi *timbrul poștal*.

celor din cel mai neînsemnat sat; interesele bogaților, ca și pe ale săracilor, și prin ingenioase combinațiuni, desvoltă și transportă tot felul de manifestațiuni ale activității omenești, în întreaga lume, făcând să dispară orice distanță și graniță”.

⁵ Idem, p. 3: „Dacă am lua comerțului, industriei și popoarelor acest serviciu, totul va fi mort și popoarele se vor întoarce prin decădere la viața primitivă”.

Observație importantă. Încasarea taxelor poștale prin timbru poștal este mai eficientă decât încasarea prin ștampile, deoarece prin ștampilare nu se putea verifica câte ștampile s-au aplicat la un moment dat pentru corespondența încasată. Literatura de specialitate poștală și filatelică cât și statisticile poștale au confirmat avantajele încasării taxelor prin timbrul poștal în comparație cu încasările cu ajutorul ștampilelor pe teritoriul românesc⁶, dar și în Anglia⁷.

3. Istoria taxelor poștale

Rețeaua poștală este predominant umană; de aceea, la început, necesita multă muncă manuală. Toate fazele de lucru ale procesului tehnologic se bazau exclusiv pe acest tip de muncă. Pentru susținerea materială a furnizării serviciilor poștale se căutau soluții care constau în stabilirea tarifului unei trimiteri, în așa fel încât să se acopere costurile furnizării serviciului și ale modului de încasare. Problema încasării taxelor poștale se împarte în două mari perioade: *prefilatelică* când se folosesc ștampilele, și perioada *filatelică*, când se folosesc timbrele.

3.1 Perioada prefilatelică a ștampilelor

• Perioada prefilatelică în Moldova

Perioada prefilatelică, sau a ștampilelor, este perioada în care s-au folosit, în serviciile poștale, ștampile sau sigilii. Această perioadă mai este cunoscută în literatura de specialitate ca *sigilografia poștală*. *Sigilografia* este știința care studiază mijlocul sau mijloacele de validare a documentelor. În interpretarea *sigilografiei*, se precizează că sigiliul sau pecetea este *amprenta* în fum, în ceară sau în tuș rămasă pe document.

Amprenta conține două părți distincte: *emblema* și *legenda*.

Emblema – este o reprezentare simbolică de tip heraldic. La noi, au fost cunoscute ca embleme pe sigilii, în Moldova, „*capul de bour*” și respectiv, „*acvila*” în Tara Românească. Aceste imagini se găsesc pe sigiliile din cele două principate și apar pe un singur sigiliu, pentru prima dată, la 26 iunie 1862.

Legenda – reprezintă textul sigiliului. Inițial, pe vechile sigilii, textul era scris cu litere chirilice. Acestea sunt urmate de sigilii cu legende scrise în litere latine. Înscrierile din legendă se află pe marginea sigiliului de la stânga la dreapta.

➤ *Funcțiile ștampilelor poștale*

Ștampilele folosite în furnizarea serviciilor poștale îndeplineau două funcții: de încasare a taxelor și de evidență; când, unde și unde au fost încasate.

⁶ Constantin N. Minescu, *op.cit.*, pp. 655-656: „Creșterea traficului de trimiteri de corespondență internă prezentate care au circulat francate cu timbre în perioada 1867-1912: scrisori de la 858.848 în anul 1867, la 23.665.545 în anul 1912; cărți poștale de la 78.237 în anul 1874, la 35.780.716 în anul 1912; jurnale și imprimare de la 1.354.871 în anul 1874 la 73.056.060 în anul 1912; recomandate de la 124.872 în anul 1874 la 2.835.514, și scrisori oficiale de la 531.196 în anul 1867 la 12.942.961 în anul 1912. Creșterea traficului de trimiteri de corespondență pentru străinătate prezentate care au circulat francate cu timbre în perioada 1872-1912: scrisori, de la 516.633 în anul 1872, la 8.248.034 în anul 1912; cărți poștale, de la 35.435 în anul 1876, la 4.792.147 în anul 1912; ziare și imprimare, de la 140.980 în anul 1874, la 2.894.229 în anul 1912; probe și hârtii de afaceri, de la 37.1189 în anul 1876, la 579.065, și recomandate, de la 192.596 în anul 1872, la 719.373 în anul 1912”.

⁷ O. Gross, K. Gryzewski, *op.cit.* p. 26: „Într-adevăr numai în Anglia numărul scrisorilor a crescut de la 76.000 000 în anul 1938, la 642 000 000 în 1864”.

Pentru utilizarea lor, ștampilele erau clasificate în funcție de personalul poștal care le folosea. De exemplu: ștampila curierului poștal, ștampila surugiului, a personalului de pe poștalionane, ștampila unității administrative și ștampila cu semnul heraldic al Moldovei. Avem astfel:

- ștampilă ovală Casa Menzilului Moldovei, în care *emblema* este un curier călare, iar *legenda* este "Pecetea Kasii Menzilului Moldaviei 1822" (Fig. 1);
- ștampilă cu dublu cerc, în care *emblema* este un surugi în drum sunând din corn între doi copaci; în *legendă* avem inscripția "Pecetea Kasii Menzilului Moldaviei 1827" (Fig. 2);
- ștampila negativă Casa Menzilului, având ca *emblemă* capul de bour cu stea între coarne - coarnele sunt în formă de liră îndreptate în sus; în *legendă*, apare inscripția "Pecetea Kasii Menzilului Moldaviei" (Fig. 3);
- ștampilă sigilară de formă ovală, având *emblema* scutul dreptunghiular cu cap de bour cu stea între coarne, scutul timbrat cu coroană închisă cu cinci cercuri periate și glob crucifer, susținut de doi delfini, iar sub delfini, este figurată goarna poștei. *Legenda* poartă înscrisul "Pecetea Direcției Poștelor Principatului Moldovei 1846" (Fig. 4)

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

• Perioada prefilatelică în Valahia

Și în Valahia (Țara Românească) au fost folosite ștampile în furnizarea serviciilor poștale, acestea fiind confecționate după aceleași reguli ca și în Moldova - conținând *emblemă* și *legendă*.

Pentru evidențe, au fost confecționate ștampile care au fost atribuite caselor poștale și itinerariilor poștale parcurse de către poștalionane. Din București plecau 7 drumuri poștale care erau numerotate și care aveau atribuită o ștampilă:

1) Sunt cunoscute următoarele două ștampile: CASA MENZILURILOR VALAHII (Fig. 5) și CASA POȘTELOR (Fig. 6);

2) Ștampile pentru drumurile poștale. De exemplu DIRECȚIA POȘTELOR DRUMULUI FOCȘANI ȘI BRĂILA (Fig. 7), DIRECȚIA POȘTELOR DRUMULUI PLOIEȘTI ȘI TITGOV (Fig. 8);

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

3) ștampile pentru stațiile de poștă. De exemplu: ștampila Poșta Giurgiu (Fig. 9); ștampila Poșta Târgoviște (Fig. 10) și ștampila Curierul Românesc (Fig. 11):

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

4) căpitani de poște aveau sigiliile de poște personale și sigiliile cu pene folosite de către armată în timpul războiului Crimeii (1853 ÷ 1856).

• *Perioada prefilatelică în Banat și Ardeal*

Johann Venzel Paar, concesionarul poștei austriece, a emis o circulară pentru toate Poștele, la data de 23 iunie 1758, prin care dispune ca scrisorile primite în rețeaua poștală să conțină denumirea localității și data prezentării lor. Această necesitate avea două justificări: nemulțumirea împărătesei Maria Tereza care primea multe sesizări asupra întârzierii scrisorilor, și creșterea volumului corespondenței.

În anul 1782, a fost introdusă prima ștampilă cu inscripția în limba germană "v. Hermanst" (Fig. 12). Această ștampilă este folosită până în anul 1800. În anul 1815 apare prima ștampilă cu litere latine (Fig. 13):

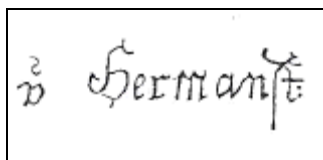

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

În anul 1837, este introdusă în serviciile poștale ștampila cu dată, respectiv, ziua în cifre și luna în litere; în același an este introdusă și ștampila cu dată completă, respectiv, ziua, luna și anul (Fig. 14 și Fig. 15).

Până în prima jumătate a secolului XIX, poștele organizate aveau ca prim obiect de activitate transportul persoanelor, al doilea fiind transportul corespondenței.

• *Tarifarea serviciilor poștale*

Furnizarea serviciilor poștale prin concesionarea lor a cunoscut un sistem de tarifare stabilit de concesionar, în care prima interesul concesionarului. Însă, acest sistem nu permitea uniformizarea taxelor poștale și implica dezvoltarea serviciilor poștale, atât la nivel național cât și internațional.

Serviciile poștale organizate au fost concesionate în baza unor contracte, iar concesionarii asigurau transportul în numele statului cu mijloace proprii, pentru care aveau dreptul să perceapă taxe prin contract. În anul 1830 se încheie primul contract cu baronul Sachelarie. Acest contract permitea încasarea taxelor poștale: *"Ear cei ce vor da cărți la poștă, particularnici, a se trimite cu expedițiile, să plătească câte doi bani la dram pentru fiecare poște și cei ce vor voi, pentru siguranța trimiterii cărților să ia adevărinite supt numirea de recipisuri, să plătească îndoit, adică câte patru bani de dram pentru fiecare poștă"*⁸. Acest sistem de tarifare și taxare pe zone geografice era limitat la aria de deservire a celui ce a concesionat serviciile poștale. Noile tendințe de dezvoltare generate de apariția timbrului poștal au condus la noi strategii care aveau în vedere atât aria de deservire cât și dezvoltarea de noi servicii poștale.

• *Dezvoltarea serviciilor poștale în contextul unificării taxelor poștale*

Serviciile poștale se dezvoltă și încep să se ia măsuri de unificare a taxelor poștale, adică se adoptă un tarif unic pe întreg teritoriul național.

Țările în care se unifică taxele poștale erau în ordine: Anglia (1840), Rusia (1843), Spania (1845), Elveția și Franța (1848), și Moldova (1858). Unificarea taxelor pe teritoriul Moldovei începe la data de 1 noiembrie 1858. Acest lucru a fost făcut public prin tipărirea de timbre cu valori de 1 leu și 2 lei, în *Gazeta de Moldavia* din 30 Octombrie 1858, având următorul mesaj. *"Obscesce se face cunoscut că plata scrisorilor după înalta hotărâre de la 1-iu a lunii noiembrie s-au statornicit în egalitate pe ori ce depărtare aicea în Principat la un leu, cursul visteriei pe greutate de 2 ½ dramuri; iar scrisorile recipisate sunt în cursul la îndoită plată.*

*"După asemenea dispoziție tipărindu-se anume mărci de 1 leu și doi lei acesteași se vor găsi de vânzare și depozitate tot de la aceleași de la arătat zi"*⁹.

Prin unificarea taxelor poștale se stabilesc următoarele tarife pentru scrisori și gazete:

Tarife care trebuie să fie achitate la prezentare:

- 3 parale pentru gazetele pe tot teritoriul țării;
- 6 parale pentru scrisori până la 5 dramuri pe teritoriul orașului;

Tariful pe întregul teritoriu al Principatelor Unite pe următoarele trepte de greutate:

- 30 parale pentru scrisori până la 5 dramuri;
- 1,20 lei între 5-10 dramuri;
- 2,10 lei între 10 – 50 dramuri;
- 6,00 lei între 50-100 dramuri;
- 6 lei pe fiecare 50 dramuri în plus peste 100 drame.

Tarife care trebuie achitate la destinație:

- 1,15 lei pentru scrisori până la 5 dramuri;
- 2,00 lei între 5-10 dramuri;
- 3,00 lei între 10 – 50 dramuri;
- 8,00 lei între 50-100 dramuri;
- 6 lei pe fiecare 50 dramuri în plus peste 100 drame.

Prin anaforaua din data de 7 martie 1851, care a stat la baza organizării poștei, s-a dispus obliterarea scrisorilor (ștampilarea) în momentul prezentării scrisorii; ștampila conținea în mijloc numele orașului, iar împrejur era data cu ziua de prezentare. Anaforaua este primul document care a impus acest lucru.

⁸ Gr. Racoviceanu, *Ștampilele poștale folosite în Țările Române până în anul 1881*, Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, 1963, p.13.

⁹ Ibidem.

Primele tarife poștale aveau în calcul distanța și greutatea trimiterii, iar încasarea se realiza prin aplicarea de ștampile pe trimitere. Acest sistem era greoi prin faptul că trebuia ca trimiterile să fie înregistrate, iar toți banii încasați să fie decontați în totalitate; de asemenea, sistemul ridica tariful de circulație al trimiterii poștale.

Această problemă a stat în atenția specialiștilor vremii, dar și a conducerii statelor, pentru că nevoia de comunicare sporea mereu. Apariția timbrului poștal a condus la intensificarea comunicării prin corespondență, la unificarea taxelor poștale și a generat totodată marea reformă poștală, formând un spațiu poștal unic mondial prin crearea *Uniunii Poștale Universale* care, în prezent, este agenție specializată în cadrul ONU.

3.2 Perioada filatelică – timbrul poștal

Se impune explicarea denumirii noțiunii de *timbru* sau *marcă*:

- denumirea de *timbru* vine de la sintagma „*timbrul domnesc*”, care avea semnificație fiscală;
- denumirea de *marcă* este de origine germană și are semnificație poștală¹⁰.

Timbrul poștal a pus, în primul rând, bazele unei industrii poștale: fabrică de timbre, fabrică de utilaje poștale, precum: cutii poștale, ștampile poștale (ștampile de zi, recomandat, porto, franco, etc.), mijloace de transport specifice, mașini de sortat, mașini de ștampilat și ulterior de francat, etc.). Timbrul a asigurat dezvoltarea serviciilor de corespondență poștală, dar și a altor servicii poștale.

Serviciul de corespondență a cunoscut o foarte mare dezvoltare odată cu inventarea timbrului poștal, dar această invenție, până la a fi folosită, a ridicat mari probleme.

Dificultățile folosirii invenției, respectiv emiterii timbrelor poștale, au fost: desemnarea emitentului timbrului, designul, forma de prezentare, materialele folosite pentru realizarea lui (respectiv, hârtia și tușul sau cerneala). Pentru emiterea timbrelor au fost introduse, de către furnizorii de servicii poștale, reglementări stricte în acest sens, garantate de către conducerile statelor respective.

• *Emitentul mărcilor poștale*

Literatura de specialitate cunoaște patru emitenți de timbre poștale:

a) mărci emise de administrația poștală a statului care deține autoritatea suverană a teritoriului național; aceasta emite două categorii de mărci: uzuale și speciale sau comemorative, destinate francării corespondenței;

b) mărci emise de către alte organe centrale ale statului; de exemplu: mărcile „Chemins de fier” pentru mesageria feroviară, mărci emise în Franța și Belgia, și mărcile „Eisenbahn”, emise în Bavaria;

c) mărci emise de către autoritățile locale, precum cele emise în cantoanele elvețiene Basel, Geneva și Zürich. În România, după cel de Al Doilea Război Mondial, a fost cazul mărcilor emise în Năsăud, Odorhei, Sălaj, Oradea și Tg. Mureș. Din această categorie fac parte și mărcile *Postmasters* ale căpitanilor de poștă din SUA, etc.

¹⁰ Nicolae Tripcovici, *Filatelic, Pasiune, Studiu*, Editura Sport –Turism, București, 1985, p.15 : „La data când a fost introdusă taxarea prin mărci, existau, în Moldova, timbre fiscale fixe, tipărite și încrustate pe colile destinate redactării actelor, contractelor, petițiilor, etc. Ele purtau inscripția „*Timbrul domnesc*”, stema Moldovei și valoarea taxei în parale. Precum am spus, acestea aveau numai caracter fiscal. Cuvântul *timbru* a avut, încă de la început, o semnificație fiscală. În schimb, încă de la primele publicații în „Buletinul oficial” prin care a fost anunțată introducerea francării poștale anticipate, s-a folosit termenul *marcă*. Dacă neologismul *timbru* era de origine franceză, cuvântul *marcă* își are originea în *Marke (Briefmarke)* din limba germană. Cunoscând că poșta Moldovei avea un consilier tehnic, Manowarda, provenind din cadrele poștei austriece, folosirea terminologiei germane se explică din plin”.

d) mărci emise de particulari folosite pentru francarea corespondenței transportată în rețeaua proprie.

• **Funcțiile mărcii poștale**

Principalele funcții ale mărcilor poștale sunt aceleași ca și în cazul ștampilelor poștale. Ele trebuie să asigure încasarea taxelor poștale cât și evidența fizică a acestora și, implicit, a trimiterilor francate. În acest scop, *timbrul poștal* trebuie să ofere următoarele informații:

- cine a emis timbrul;
- dacă timbrul reprezintă plata unui transport poștal;
- cât s-a plătit pentru acesta.

Pentru prima informație referitoare la emitentul timbrului, a fost necesară o reglementare internațională care a fost rezolvată de către *Uniunea Poștală Universală* (U.P.U.). Aceasta reglementează prin convenții internaționale și stabilește inscripționarea statului sau a furnizorului de servicii poștale; în cazul nostru, inscripționarea „România” sau „Poșta Română” pe marcă.

La început, imaginile primelor emisiuni de timbre poștale erau limitate la figuri politice: portrete de suverani, steme etc; ulterior, în unele locuri, au apărut și alte teme pe timbrele poștale.¹¹

Ca orice invenție, și timbrul poștal a trecut de la idee la primii pași, perfectându-se permanent. În istoria sa sunt cunoscute timbrele realizate manual, din lemn sau din plută. Prin inscripționare cu cerneală, ele însoțeau mesajele și confirmau plata pentru transportul acestora.

• **Exemple de încasare a taxelor poștale prin timbre**

În lucrarea *Incursiune în Lumea Timbrelor* autorii Gross O. și Gryżewwski răspund la întrebarea dacă există țări care au revendicat folosirea timbrelor înaintea Angliei:

- Grecia susținea că a folosit timbrul poștal local pe ruta Atena - Pireu prin existența a trei scrisori din 25.11.1840, 1.10.1841 și 27.06.1848, dar dovezile ulterioare au stabilit că în Grecia s-au folosit timbrele abia în anul 1861;

- în Sardinia, taxele poștale, începând din 1818, se încasau pe baza unor timbre care reprezentau un copil cu trompetă, călare pe un cal alergând, aceste timbre fiind folosite de către poștele particulare. Prin utilizarea timbrelor numite „Cavallini”, statul își dădea acordul pentru curierii particulari;

- în China, în anul 1823, a fost pus în circulație un timbru a cărui valoare era exprimată simbolic, fiind calculată după distanța pe care o parcurgea scrisoarea. Câteva exemple: timbrul cu valoare de 3 sapeki reprezenta valoarea ”până la mare”, timbrul cu valoarea de 10 sapeki reprezenta valoarea ”peste mare și dincolo de munții înalți”;

- în Scoția, în anul 1834, cunoscutul librar James Chalmes, din orașul Dundee, a propus și a publicat un articol în care solicita ca, pentru încasarea taxelor poștale, să fie utilizată o etichetă. Propunerea sa este respinsă ca neviabilă;

- în Franța, în anul 1653, poșta numită ”La petite Poste de Paris” încasa taxele poștale pe baza scrisorii numită „Billets de port payé” care însoțea scrisoarea expeditorului până la destinație, unde

¹¹ Nicolae Tripcovici, *op. cit.*, p.28 : „Un răstimp, majoritatea primelor emisiuni s-au mărginit la subiecte foarte limitate-efigii de suverani, steme sau indicarea cifrei valorii (Bavaria , Saxonia, Brazilia,cantonul Zürich ș.a). Am spus majoritatea, deoarece și în epoca de pionierat al filateliei n-au lipsit emisiuni cu teme variate; ponderea lor în ansamblul aparițiilor a fost însă multă vreme destul de mică. Dintre emisiunile cu subiecte mai puțin convenționale apărute în acea perioadă, amintim faimosul *castor* din emisiunea canadiană, pusă în circulație în anul 1851, *lebedele* ce ilustrează mărcile Australiei de Vest din anii 1854-1872, emisiunea cu subiecte variate pusă în circulație în S.U.A în anul 1869 (în desenul acestor mărci vedem atât un curier al poștei, ”Pony Expres”, cât și scene din timpul traversării Oceanului Atlantic de către C. Columb), mărcile peruviene înfățișând *turme de lama* și altele”.

era semnată de către destinatar. Curierul păstra acest bilet, pe care ulterior îl deconta la oficiile poștale;

- în Anglia, în anul 1680, la poșta înființată de către Robert Murray în colaborare cu William Doskwa, taxa poștală era încasată printr-o ștampilă care avea inscripționată denumirea poștei și taxa încasată.

• *Modul de calcul al taxei poștale*

Pe teritoriul național al României, respectiv în Moldova, are loc o reformă prin Decizia "Direcției Poștelor și Diligențelor", publicată în ziarul "Gazeta de Moldavia" din 30 iunie 1858, prin care se introducea *marca poștală* care putea fi procurată de la oficiile poștale și de la două "dughene" din Iași, dar reforma din Moldova nu a unificat toate taxele pe teritoriul țării. De exemplu, pentru o scrisoare în greutate de 2½ grame, taxa poștală era de 27 parale pentru o distanță până la 8 poște, și dublă pentru distanțe mai mari.

Fig. 16

În Moldova, la început, modul de calcul avea în vedere distanța și numărul de foi, după care s-a trecut la calculul după greutate și distanță. În anul 1859, la 1 mai, se elaborează un nou tarif poștal, conform căruia se utilizează timbrele poștale care au ca semne heraldice Capul de Bour al Moldovei și Vulturul Munteniei; de asemenea, se introduce taxa "Loco" pentru scrisorile din aceeași localitate. După 26 iunie 1862, au fost emise mărcile poștale "Principatele Unite", care erau folosite la francarea corespondenței în cele două principate reunite.

3.3. Timbre poștale uzuale

• *Istoria primului timbru poștal*

O mare deficiență la încasarea taxelor poștale practică în perioada prefilatelică a ștampilelor consta în faptul că erau oficializate două tipuri de încasări: taxa *Franco* și taxa *Porto* la distribuirea trimiterii. Inventatorul timbrului, Rowland Hill, susține în reforma propusă că "taxele poștale trebuiau plătite anticipat".

La data de 5 mai 1840 are loc introducerea oficială în circuitul poștal, a primului timbru denumit *Penny Black* („penny-ul negru”) care reprezintă în legendă chipul reginei Victoria (Fig. 16). La realizarea lui au contribuit mulți participanți care au prezentat 2700 de machete, dintre care a fost admisă macheta participantului Benjamin Cheverton, având portretul reginei Victoria, cu justificarea că timbrul cu această imagine nu putea fi copiat, excluzându-se astfel falsurile. Această machetă a fost acceptată ca idee de către juriu și de către Rowland Hill; a fost aleasă imaginea de pe o medalie cu portretul reginei din anul 1837.

Reforma avea ca obiectiv ieftinirea serviciilor poștale prin unificarea taxelor pe întreg teritoriul țării și simplificarea încasării taxelor poștale; toate acestea puteau fi rezolvate prin introducerea timbrului poștal. Rowland Hill, în anul 1837, propune o reformă poștală în care punctele importante au fost: desființarea gratuităților de care beneficiau membrii parlamentului și ai curții regale, unificarea taxelor vamale pe întreg teritoriul imperial și un tarif poștal unic cu taxa de 1 pence pentru scrisorile cu greutate de până la o jumătate de uncie.

• *Istoria primului timbru poștal din Moldova*

Primele timbre poștale românești au fost puse în circulație la data de 15 iulie 1858, în baza hotărârii comisiei speciale din 12 noiembrie 1857. Acest lucru a fost oficializat prin publicarea în Buletinul Oficial nr. 54 din 1858. Prin acest anunț, publicul era informat că se introduc timbre

poștale cu valori de 27, 54, 81 și 108 parale. Timbrele puteau fi cumpărate de la birourile poștale și magazine. Odată cu introducerea timbrelor s-a practicat o taxă *Franco* încasată la prezentarea scrisorii; dacă taxa pentru scrisoare nu era achitată la prezentare, se aplica taxa *Porto* la destinație, care era dublă față de taxa franco (Fig. 17, Fig. 18).

Fig. 17 - prima emisiune de timbre din 1858

Fig. 18 - a doua emisiune de timbre din 1858

• *Istoria primului timbru poștal din Valahia (Muntenia)*

În Muntenia, timbrul poștal a fost introdus după Unirea Principatelor. Tariful poștal aplicat în Moldova a fost extins și în Muntenia până la 1 mai 1862, când se stabilește un tarif comun pentru tot teritoriul principatelor reunite. Pentru noul tarif, au fost emise timbre poștale care purtau stema celor două principate, respectiv Capul de Zimbru și Vulturul Munteniei (Fig. 19). Începând cu data de 1 mai 1862, scrisorile simple se puteau depune în cutiile de scrisori care erau instalate pe străzile principale ale orașelor.

Fig. 19

Moldova este prima care introduce timbrul poștal și adoptă reforma poștală, urmată de către Grecia (1861), Turcia (1863), Muntenegru (1874) și de Bulgaria (1879). De remarcat că Moldova era țară suzerană a imperiului otoman și nu avea dreptul să "bată" monedă sau să folosească orice alt semn de emancipare națională. Tipărirea timbrului cu vechea stemă a țării putea fi interpretată fără echivoc ca având un caracter politic de emancipare națională. Deci putem spune despre primul timbru că avea o triplă importanță: *poștală*, prin susținerea reformei poștale și introducerea noului tarif, *filatelică* și *politică* de emancipare națională, făcând posibilă circulația imaginii stemei Moldovei. După Unirea Principatelor, una dintre măsurile unificării era și unificarea serviciilor poștale, ceea ce presupunea același teritoriu poștal și același tarif. Primul timbru „Cap de Bour” nu mai satisfacea noile nevoi poștale, deoarece acesta avea imprimat numai vechea stemă a Moldovei. La data de 1 mai 1862 intră în vigoare noul tarif poștal, valabil pe întregul teritoriu al principatelor reunite, când intră în circulație o nouă emisiune de timbre, respectiv emisiunea *Principatele Unite*. Pe aceste timbre apare *Vulturul Munteniei* alături de *Cap de bour*. Emisiunii de timbre *Principatele Unite*, îi urmează două emisiuni „Cuza”, cu efigia domnitorului Alexandru Ioan Cuza, una în anul

1864 (Fig. 20) și alta în 1865 (Fig. 21). Emiterea acestor timbre s-a făcut în baza Decretului aprobat de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, la data de 12 Octombrie 1864¹².

Fig. 20. Prima emisiune

Fig. 21. A doua emisiune

Reformele domnitorului Alexandru Ioan Cuza au avut loc și în serviciile poștale. Bazele poștei moderne au fost puse în 1864 de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza, care a unit serviciul

Fig. 22

poștal cu cel telegrafic, căruia i s-a adăugat și serviciul de telefonie în anul 1893¹³.

Avantajele încasării taxelor pe bază de timbre poștale sunt foarte mari, atât pentru client, prin faptul că timbrul se aplică pe plic cu certitudinea că scrisoarea circulă până la destinație fără probleme, cât și pentru furnizor, care știe că taxele încasate nu pot fi sustrate, deoarece s-au prevăzut metode de gestionare deosebite. Încasarea taxelor cu ștampile nu putea fi controlată, spre deosebire de taxarea prin timbre, ceea ce a impus crearea unui sistem contabil complex, de la contabilitatea primară până la contabilitatea finală.

4. Emiterea timbrului poștal în Moldova

Începând cu *Timbrul Domnesc*¹⁴, emiterea timbrilor s-a realizat într-o entitate de producție legiferată, responsabilă și controlabilă. Organizarea tipăririi timbrilor poștale a fost de tip industrial cu unitate de producție, respectiv un atelier tipografic specializat, dotat din punct de vedere tehnologic cu o mașină de tipărit, deservit de personal calificat (Fig. 22) și conducere administrativă, care avea rolul de supraveghere a producției și gestionării timbrilor tipărite.

¹² P. Murea, *Istoricul timbrelor poștale românești 1858-1938*, Tipografia Rapid, Timișoara, 1938, p. 47: „Consiliul Miniștrilor, Jurnalul. Astăzi, la 5 Octombrie 1864, în ședința Consiliului de Miniștri, luând în considerațiune referatul Domnului Ministru de Interne, Agricultură și Lucrări Publice relativ la introducerea timbrelor poștale cu efigia Măriei Sale Domnului, pentru serviciu poștal. Având în vedere că garanța ce oferă confectionarea actuală a timbrelor nu este îndestulătoare spre emiterea de contrafaceri. Considerând că tot d'odată că mai în toate Statele timbrele poștale sunt stampate cu efigia Suveranului țerei; Subscriși ne unim cu opinia Domnului Ministru de Interne, Agricultură și Lucrări Publice, a se introduce timbri poștali cu efigia Măriei Sale Domnului, după modeluri alăturate la sus zisul referat, însă: A. Culoarea roșie pentru francarea scrisorilor destinate a circula în intrul țerei și afară din țară la timpul. B. Culoarea albastră pentru francarea scrisorilor loco-transport. C. Culoarea galbenă pentru francarea jurnalelor foilor volante, etc.”

¹³ Observăm că domeniul serviciilor poștale a făcut parte din rândul reformelor lui Alexandru Ioan Cuza, drept pentru care putem aprecia cuvintele rostite de către Mihail Kogălniceanu la 29 mai 1873, la înmormântarea de la Ruginoasa a domnitorului: „Cât va avea țara aceasta o istorie, cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan Cuza”.

¹⁴ Jacques Wertheimer - Ghica, *Documentele Poștei Române I*, Editura Cartea românească, București, I, 1944, p. 17: „Grigore Ghika Vodă a introdus Timbrul Domnesc pentru a mări veniturile Moldovei...În acest scop s'a înființat, în luna Ianuarie 1856 Atelierul Timbrului la Iași. sau cum îl denumim astăzi : Imprimeria Statului”.

În anul 1858 se emite pentru prima dată timbrul poștal¹⁵, care este tipărit în același atelier, deoarece erau asigurate toate condițiile de tipărire și supraveghere¹⁶ a producției de timbre. Primul Timbru Poștal a fost tipărit cu mașina cu care a fost tipărit Timbrul Domnesc, fapt dovedit prin studii ulterioare asupra activității atelierului¹⁷.

Clarificarea modului de tipărire a timbrului poștal este importantă deoarece acest timbru, uzual la început, devine un veritabil timbru filatelic.

4.1. Primele evidențe contabile ale primului timbru poștal din Moldova

În anul 1858 secretarul atelierului timbrului poștal se adresează Ministrului de Finanțe cu Raportul nr. 68/11 iulie 1858, prin care prezintă timbrele tipărite și evidențiate în cantitate fizică și valoare, respectiv 187 coli care conțin 5984 timbre spre a fi distribuite oficiilor poștale și a fi contabilizate atât la nivel central cât și la nivelul entităților poștale care primeau aceste timbre pentru a fi vândute¹⁸.

Cu referatul nr. 6314 din 11 Iulie 1858, Ministerul Finanțelor confirmă Secretarului atelierului primirea timbrurilor în număr de 5984 mărci poștale de diferite valori și îl înștiințează de regula de urmat¹⁹. Cu referatul nr. 6313/12 Iulie 1858, Ministerul de Finanțe se adresează Direcției Poștelor prin care o înștiințează de cantitățile de timbre tipărite, necesare pentru un an de zile. Timbrele sunt primite de la atelierul de timbre cu referatul 62/11 iulie 1858, prin care este înaintat un număr de 5984 mărci în valoare de 12.484 lei și 32 parale, după cum urmează²⁰:

992 a 27 parale una, în total 669 lei 24 parale,
992 a 54 parale una, în total 1339 lei 8 parale,
480 a 81 parale una, în total 972 lei,
3520 a 108 parale una, în total 9501 lei,
5984 12.484 lei, 32 parale.

Gestionarea inclusă în sistemul contabil național a permis dezvoltarea serviciilor poștale și de telecomunicații, deoarece acesta devine controlabil atât în indicatori fizici cât și în indicatori financiari. Serviciile poștale pe lângă organizarea furnizării serviciilor au dezvoltat și un sistem contabil specific acestora în care sunt evidențiate toate activitățile.

¹⁵ Idem, p.19: „Deci, în Iunie 1858, când s'a dat ordin de a tipări pentru prima dată în istoria Moldovei mărci poștale, ordinul a fost dat spre executare tocmai acestui atelier al timbrului ce avea atunci o vechime de 2 ani împliniți”.

¹⁶ Idem, pp. 17-18: „Noi Grigore A. Ghica, Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn Țării Moldovei Pe temeiul art. 28 din legiuirea timbrului a cărui rostire este că administrația timbrului se va compune din: 1 director, 1secretar, 2 amploiați, 2 amploiați pentru manipulație hârtie intrată în magazie, 2 sățători, 1 șef a atelierului timbrului,, 4 tipografi, 1 controlor primitor hârtiiei timbrului, 1 amploiat ”.

¹⁷ Jacques Wertheimer - Ghica, *op. cit.*, p. 24 : „Părerea domnilor Zoscsak și v. Witzleben că mărcile ”Cap de bou” erau tipărite cu mâna, este dovedit deci a fi greșită și era combătută de mult și de D-I Poncelet (Belgia) care de ani de zile lupta pentru convingerea sa că acele mărci au fost tipărite de o mașină. După conținutul dosarului nu mai există nici o îndoială că Pincelet a văzut bine! Dar dacă d-nii v. Witzleben și Zoscsak erau ceva mai atenți și controlau mai minuțios coala de essai-uri ce au publicat-o în revista germană ” Die Postmarke”, No. 334 din 20 Aprilie 1935, ar fi putut să observe de mult că rândurile de 54, 108 și 81 Parale sunt tipărite cu o mașină, pe când numai rândul de 27 Parale, despre care dânsii sigur declară că este imprimat cu un alt ton de tuș , este tipărit cu mâna, probabil din cauză că clișeuul mărcii de 27 Parale nu a fost gata la timp. Dovadă este că toate capetele unui rând de mărci de sus până jos, au aceeași înclinație; lucru imposibil de obținut cu o ștampilă de mână”.

¹⁸ Idem, p. 25: „Rezoluție S.3 /11 Iulie. Primind mărcile va regula urmarea conform așăzământului poștal la ceia ce privește împărțirea lor și contabilitatea, iar domnului secretariu să va răspunde”.

¹⁹ Ibidem: „Ministerul de Finanțe către dumnealui secretariul ateliilor timbrului No 6314 Iulie 1858 Cu raportul dumnitale nr 62 primindu-să număr de 5984 mărci de deosebite valori, spre a servi particularilor pentru expeduirea scrisorilor ce ar avea de expediat [...]. Departamentul își face cunoscut spre știință și cuvenita regulă”.

²⁰ Jacques Wertheimer – Ghica, *op. cit.*, p. 26 : „Ministeriul de Finanțe către Direcția Poștelor No 6313 Secsia 3 12 Iulie 1858....s'au regulat facerea unor asemenea marce prin atelia timbrului, după calcula făcută de acea Direcția că s'ar consuma într'un an. Acum cu raportul dumnealui secretarului zisei atelii No. 62, primindu-se un număr de 5984 mărci”.

4.2. Timbrul poștal - baza dezvoltării serviciilor de poștă și telecomunicații

Timbrul poștal a creat mari facilități în dezvoltarea serviciilor de poștă și telecomunicații. Așa cum am menționat, dezvoltarea serviciilor poștale a depins de dezvoltarea infrastructurilor naționale de comunicații, adică de dezvoltarea drumurilor, a căilor aeriene și maritime, precum și de dezvoltarea gamei de mijloace de transport. Timbrul poștal a putut să influențeze dezvoltarea serviciilor poștale prin faptul că a permis dezvoltarea serviciilor de corespondență, respectiv:

- imprimate cu timbre încrustate;
- cărți poștale cu timbre încrustate – acestea figurează ca al doilea tip de corespondență, fiind folosit pentru prima dată de serviciile austriece în anul 1869²¹;
- plicuri cu timbre încrustate – acestea fiind puse la dispoziția publicului în anul 1931;
- benzi speciale pentru ziare – aveau timbre încrustate și asigurau circulația ziarelor (Fig. 23);
- mandate poștale cu timbru încrustat – acestea, introduse în anul 1890, asigurau circulația mandatelor poștale;
- timbre speciale pentru colete. Ele aveau timbru încrustat pe Buletinul de Expediție;
- timbre pentru telegraf și telefon - folosite pentru francarea telegramelor și avizelor telefonice.

Fig. 23

Evoluția tehnologiei a facilitat, prin *Timbrul prin Impresiune Mecanică*, francarea scrisorilor prin mașina de francat prin impresiune.

Marca poștală Mecanică²² – se aplică prin mașina de francat și este folosită predominant în corespondența comercială, gestionarea mărcii mecanice fiind ținută de contorul de pe mașină.

²¹ Caius Lăzărescu, *Managementul serviciilor poștale – trecut, prezent și viitor*, Editura University Press Vasile Goldiș, Arad, 2015, p. 202 : „Ea apare pentru prima dată în serviciile poștale austriece, în anul 1869; pe teritoriul țării noastre, cartea poștală este aprobată prin Legea Poștelor din 31 martie 1873, iar tipărirea și introducerea ei în circulație cu data de 15 iunie 1873. Cartea poștală este un instrument practic și mai ieftin decât corespondența închisă, taxa pentru prima carte poștală fiind de 5 bani, cu 10 bani mai ieftină. Cărțile poștale cu timbru încrustat cunosc și ele o dezvoltare și diversificare: cărți poștale interne, cărți poștale cu răspuns se introduc în anul 1885. Un astfel de imprimat se compune din două cărți poștale unite, una din aceste două cărți este folosită pentru corespondență, iar a doua pentru răspuns”.

²² Idem, p. 203: „*Marca poștală mecanică*, creșterea volumului corespondenței particulare, dar și apariția corespondenței comerciale au obligat specialiștii în domeniul serviciilor poștale să găsească noi soluții de francare a scrisorilor. Francarea mecanică predominant a corespondenței comerciale presupune înlocuirea mărcilor poștale adezive cu imagini imprimate mecanic direct pe plic. Acest sistem de francare a fost aprobat de către U.P.U. în anul 1920; în România acest sistem a fost introdus în anul 1927. Mașinile de francat sunt mai practice și mai economice, nu mai necesită cheltuiala cu tipărirea și gestionarea timbreelor, ele imprimă simultan pe scrisori „timbru” inscripția poșta Română și valoarea conform tarifului și o ștampilă rotundă a oficiului de prezentare, mai pot imprima numele sau emblema firmei particulare care o utilizează, însă numai sub controlul riguros al poștei”.

Marca Poștală Electronică²³. Era electronicii a influențat foarte mult telecomunicațiile precum și serviciile poștale, atât în operațiuni poștale cât și în francare prin *marca electronică*. La nivel mondial a fost posibilă, utilizarea mărcii poștale electronice cu aprobarea Uniunii Poștale Universale care a stabilit condițiile ce trebuie să fie îndeplinite. Introducerea acesteia arată deschiderea la nou a serviciilor poștale, chiar în condițiile păstrării serviciilor poștale tradiționale.

5. Timbre ocazionale – filatelice

Timbrele uzuale emise de către administrațiile poștale au dezvoltat *filatelia*, care a devenit hobby popular, cu foarte mulți adepți, organizați în asociații filatelice.

Pe lângă timbrele uzuale, filatelia cuprinde și timbrele ocazionale (emise la anumite ocazii). Aceste timbre, pe lângă valoarea pecuniară, au și un important potențial educativ datorat temelor pe care le tratează. Prin teme exprimate, timbrele filatelice pot fi incluse în galeria artelor frumoase.

Termenul *filatelie* este urmare a termenilor *timbromanie*, *timbrofilie* sau *timbrologie*, fiind utilizat de către prestigioasa revistă „L'Écho de la Timbrologie”.

Termenul *filatelie* a fost folosit de către Georges Herpin cu ocazia publicării unui articol în revista franceză „Le collectionneur de Timbres - Poste” în anul 1864. Acest termen este rezultatul combinării cuvintelor din limba greacă: *philos* – „simpatie, afinitate, dragoste pentru ceva” și *ateleia* – „liber, scutit de plată”. Termenul exprimă faptul că o trimitere colecționată care circulă prin poștă nu presupune nici o taxă.

Există și termenii alternativi - „timbromania”, „timbrophily” și „timbrology”, însă acești termeni au fost înlocuiți de către termenul *filatelie*, acesta din urmă câștigând acceptarea în timpul anilor 1860.

5.1. Tipărirea timbrelor filatelice

În orice țară, tipărirea timbrelor filatelice și punerea sau retragerea lor din circulație este reglementată legislativ. Timbrele filatelice se emit într-un plan în care trebuie stabilită componența emisiunii filatelice și tematicile, respectiv subiectele tratate.

- *Emisiunea filatelică* este o emisiune de timbre poștale, indiferent de forma de machetare filatelică a acestora, precum și de efecte poștale - plicuri și cărți poștale simple și cu tematică, tipărite în tiraj prestabilit pe baza necesarului de francare a corespondenței expediată prin subunitățile C.N.P.R. S.A.

- *Prin planul emisiunilor filatelice se stabilesc:*
 - emisiunile filatelice ce urmează să fie puse în circulație;
 - tematica și subiectele acestora;

²³ Idem, p. 203: „*Marca poștală electronică* a fost descoperită de câteva poște industrializate, care reprezentau dovada unui eveniment electronic într-o anumită formă și la un moment dat. Intervenția UPU în această problemă a constat în faptul că a dezvoltat un standard tehnic internațional pentru această marcă electronică. De asemenea, în cadrul celui de-al 23-lea Congres al UPU s-a aprobat o propunere care amendează Convenția UPU, în sensul definirii juridice a Mărcii Poștale Electronice (MPE), aceasta fiind acum recunoscută oficial ca serviciu poștal opțional. Convenția UPU și Reglementările internaționale conțin reguli comune și obligatorii, aplicabile serviciilor poștale internaționale. Noul amendament definește Marca Poștală Electronică ca un serviciu poștal opțional, care poate fi oferit consumatorilor așa cum au fost oferite și serviciile financiare și curieratul rapid (EMS). MPE, pentru a fi acceptată, trebuie să îndeplinească toate cerințele timbrului poștal tradițional. Caracteristicile acesteia sunt: data și ora, identitatea digitală, verificarea și codarea conținutului; astfel MPE conferă dovada valabilă și legală a conținutului mesajului despre *cine, ce* a semnat și *când*. Timbrul poștal tradițional, cu ștampila aplicată, arată numai data expedierii mesajului. Introducerea MPE este determinată de era internetului și a e-mailului, cât și de dorința cât mai mare a consumatorilor de servicii poștale privind viteza de comunicare. MPE confirmă adaptarea permanentă a serviciilor poștale la nou”.

- componența emisiunilor filatelice;
- calendarul de emiterie;
- numărul și dimensiunile formelor de machetare.
- *Componența emisiunii filatelice* – timbrele, indiferent de forma de machetare filatelică, precum și efectele poștale ce compun emisiunea;
 - *seria filatelică* – timbrele ce intră în componența emisiunii filatelice;
 - *tiraj* – numărul de exemplare în care se tipăresc timbrele și efectele poștale.

5.2. Mecanotelia

Dacă *marca poștală mecanică* și *marca poștală electronică* respectă toate condițiile mărcii poștale tipărite, colecționarii au început să colecționeze scrisorile francate mecanic, colecționarea acestora fiind cunoscută sub termenul de *mecanotelia*.

6. Cuponul Răspuns Internațional

A doua invenție determinată de timbrul poștal pentru francarea scrisorilor cu timbre o reprezintă Cuponul Răspuns Internațional, care poate fi folosit pe întreg Pământul pentru cumpărarea de timbre necesare francării unei scrisori simple.

Uniunea Poștală Universală (U.P.U.), ca organism internațional de specialitate cu funcția principală de regulator mondial în serviciile poștale, a căutat soluții care să asigure circulația internațională a scrisorilor. Această problemă a fost dezbătută la Congresul UPU de la Washington din 5 mai ÷ 15 iunie 1897, la care au participat 58 de state și 103 delegați. Congresul a propus un timbru poștal special comun, care să fie valabil pentru toate țările membre, lucru irealizabil.

Congresul de la Roma din anul 1906, la care au participat 63 de țări și 133 de delegați, a stabilit și aprobat, în urma dezbaterilor, ”Cuponul Răspuns Internațional (IRC)”. Prin această hotărâre s-a pus în circulație *Cuponul Răspuns Internațional*, emis de către Uniunea Poștală Universală, fiecare țară aprovizionându-se prin Administrația poștală proprie.

Fig. 24

Fig. 25

Cuponul Răspuns Internațional este o “monedă poștală universală” cu utilizare practică și în prezent, putând fi cumpărat de la oficiile poștale mari. La cumpărare se aplică ștampila în partea stângă, valoarea cuponului reprezentând taxa poștală pentru o scrisoare simplă cu indicația “PAR AVION” în orice țară membră a U.P.U. *Cupoanele Răspuns Internațional* pot fi schimbate contra timbrilor poștale necesare francării unei scrisori în orice țară, în oficiile poștale mari, care aplică ștampila pe partea dreaptă. Avantajul mare oferit de cupon este următorul: dacă un corespondent dintr-o țară trimitea/trimite o scrisoare altui corespondent din altă țară, de la care așteaptă un

răspuns introduce în plic alături de scrisoare un *Cupon Răspuns Internațional*, pe care corespondentul său îl folosește la francarea scrisorii de răspuns. Ca și în cazul timbrului poștal, au fost luate măsuri de siguranță; pentru a nu fi falsificate, cupoanele erau tipărite pe o hârtie cu fond brodat (globul pământesc) și purtau inscripția în filigran a U.P.U. (Fig. 24 și Fig. 25):

7. Concluzii

Timbrul poștal poate fi considerat mare invenție, lucru confirmat de realizările și efectele sale după introducerea lui în circuitul poștal:

- timbrul poștal a facilitat dezvoltarea serviciilor la nivel mondial și accesul populației la comunicare prin cutiile poștale stradale 24 din 24 de ore, mai ales a populației din unități militare, penitenciare, sanatorii, spitale, etc. care nu are acces la subunitățile poștale, facilitate ce nu a putut fi oferită nici de ștampilele poștale și nici de timbrele imprimabile mecanic;

- timbrul poștal nu a anulat și nu a schimbat partea de infrastructură, respectiv partea de tehnologie, cum ar fi mașini de cartat scrisori, de ștampilat sau francat; dimpotrivă, a stimulat perfecționarea lor;

- timbrul poștal nu a fost anulat de o altă invenție din domeniul respectiv, cum ar fi timbrul mecanic sau electronic; dimpotrivă, acestea păstrează toate particularitățile timbrului poștal.

Observație. Nu aceasta este situația în domeniul telecomunicațiilor, în care invenția nouă o anulează pe cea veche, cu modificări mari de infrastructură. Spre exemplu: rețele de telecomunicații cu fire aeriene, cabluri subterane (în prezent rele), centrale telefonice electromecanice înlocuite de către centralele electronice, cablurile la început din cupru, înlocuite apoi cu fibră optică.

Utilitatea timbrului poștal, de la invenție și până în prezent, a dat o notă de supremație acestuia în domeniul serviciilor poștale.

Parcurgând etapele evoluției serviciilor poștale până la apariția timbrului poștal, perioada de "maturizare" a acestuia, și până în prezent, putem spune că:

- dezvoltarea serviciilor poștale la nivel național și mondial depinde de modul de taxare și încasare a trimiterilor poștale. Taxele poștale se încasează pentru o trimitere numai în locul prezentării, unde începe furnizarea serviciului poștal care continuă în mai multe faze de lucru până la distribuție. Aceasta din urmă se realizează în alt loc pe teritoriul național sau internațional. Menținerea unui sistem poștal național și internațional funcțional este posibilă doar dacă există un sistem de decontare care să asigure finanțarea tuturor fazelor de lucru. Pentru crearea unui sistem de decontare se impun două condiții: unificarea taxelor poștale printr-un sistem unic de tarifare și găsirea unui mijloc de încasare care să includă toate cheltuielile. Timbrul poștal unește taxele poștale care includ în ele cheltuielile tuturor fazelor de lucru, adică cheltuielile cu tipărirea, cu gestionarea, cu prezentarea, cu prelucrarea, cu transportul și cu distribuția;

- timbrul poștal nu anulează ștampilele, etichetele, banderolele și chitanțele care au fost folosite pentru încasarea taxelor până la apariția lui. Dimpotrivă, le păstrează și le atribuie funcții noi: scrisorile trebuie să conțină pe lângă timbru și ștampila de zi, etichetele au fost păstrate. De exemplu: scrisorile trimise cu avionul purtau eticheta PAR AVION, scrisorile prioritare purtau eticheta EXPRES; pentru corespondența comercială, agenții economici cumpărau timbre cu bani cash sau virament, pentru care primeau *chitanță* sau pentru o scrisoare recomandată se elibera obligatoriu o *recipisă*;

- timbrele poștale uzuale aveau o valoare de francare care asigura furnizarea serviciului. Pentru multe timbre, această valoare, după îndeplinirea funcției, nu se primează, ci timbrele primesc o nouă valoare, cea filatelică;

- timbrele ocazionale cu tematică au o valoare de francare și pot fi folosite în acest scop, dar au și o valoare filatelică care crește în timp;

- timbrele poștale uzuale promovează zilnic numele unei anumite țări în străinătate, iar timbrele filatelice promovează, atât în interiorul unei țări cât și în exterior, imaginea acelei țări în cele mai frumoase și alese ipostaze din domeniul istoriei, geografiei, florei, faunei, artei și culturii precum și evenimente deosebite dintr-o țară;

- decontarea națională este posibilă numai dacă încasarea taxelor poștale se realizează prin timbru. Acest lucru asigură întreținerea oricărei rețele poștale naționale;

- decontarea internațională s-a putut realiza numai după ce a fost introdus timbrul poștal, care a permis crearea unei „monede coș”. La început a fost folosită „moneda coș” franc aur, iar în prezent DST (Drepturi Speciale de Tragere) emise de Fondul Monetar Internațional. ”Sistemul UPU stabilește suma pe care țara expeditoare trebuie să o plătească țării de destinație. Acest sistem este unic, fiind valabil atât pentru trimerile prioritare, cât și pentru trimerile neprioritare. Studiile UPU au condus spre o taxă medie mondială/kg aplicabilă tuturor țărilor și care se realizează în DST. Pentru a obține taxa medie per kg, determinările studiului au stabilit că numărul mediu de trimiteri conținut de un kg este de 17,26 bucăți, iar costurile de distribuire ale unei trimiteri au fost stabilite la 0,14 DST / trimiteri, plus 1·DST/kg. Aceste determinări matematice au condus la stabilirea taxei medii mondiale de 3,427·DST / kg de trimiteri distribuite. Această taxă rezultă din calculul metodei prezentate”²⁴.

Bibliografie

I. Cărți

1. Dănescu, Marcel. *Dicționar filatelic*, Întreprinderea poligrafică Filaret, București, 1978.
2. Gross, Otto și Gryzewski, Karl. *Incursiune în lumea timbrelor*, Editura Albatros, București, 1983.
3. Ionescu, Take. *Tratat de exploatarea serviciului de poștă, telegraf și telefon*, Tipografia și Fonderia de litere Dor. P. Cucu, Strada Academiei, No. 15, București, 1903.
4. Kiriac, Dragomir. *Ștampilografie poștală (România 1882 – 1910)*, Tipomur S.A., Tîrgu-Mureș, 1990.
5. Lăzărescu, Caius. *Economia Serviciilor poștale*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2010.
6. Lăzărescu, Caius. *Managementul serviciilor poștale – trecut, prezent și viitor*, Editura University Press Vasile Goldiș, Arad, 2015.
7. Mînescu, N. Constantin. *Istoria poștelor române*, Imprimeria statului, București, 1916.
8. Morgenstern, Ernest; Spineanu, Cornel; Florescu, George. *Studii de filatelie*, Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, București, 1965.
9. Munteanu, Emanoil. *Istoria Poștală a Sibiului*, editată de revista „Transilvania”, Sibiu, 1980.
10. Murea, P. *Istoricul timbrelor poștale românești, 1858-1938*, Tipografia Rapid, Timișoara, 1938.
11. Racoviceanu, Grigore. *Ștampile poștale folosite în Țările Române până în 1881*, Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, 1963.
12. Spineanu, Cornel; Morgenstern, Ernest; Florescu, George. *Studiu de filatelie*, Editura Transporturilor și Telecomunicațiilor, București, 1965.
13. Todică, Gavril. *Poșta, Telegraful, Telefonul*, Tipografia arhidieceșană, Sibiu, 1903.
14. Tripcovici, Nicolae. *Filatelia – pasiune și studiu*, Editura Sport-Turism, București, 1985.
15. Wertheimer-Ghica, Jacques. *Documentele Poștei Române, I*, Editura Cartea Românească, București, 1944.
16. ***, *75 ani de la introducerea primului timbru poștal românesc, 1858-1933*, Institutul de Arte Grafice, București

II. Figuri

17. Gross, Otto și Gryzewski, Karl. *Incursiune în lumea timbrelor*, Editura Albatros, București, 1983.
18. Kiriac, Dragomir. *Ștampilografie poștală (România 1882 – 1910)*, Tipomur S. A., Tîrgu-Mureș, 1990.
19. Lăzărescu, Caius. *Managementul serviciilor poștale – trecut, prezent și viitor*, Editura University Press Vasile Goldiș, Arad, 2015

²⁴ Caius Lăzărescu, *Economia Serviciilor Poștale*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2010, p.224.